

A photograph of a middle-aged man in a blue cable-knit jacket and an elderly woman in a light-colored jacket walking along a canal. The background shows trees with autumn foliage and buildings. A large red curved shape is at the bottom of the image.

Sterk sociaal werk voor ouderen

Toekomstbestendige ouderenzorg?
Tien redenen om te kiezen voor sociaal werkers!

A photograph of two elderly men sitting on a wooden bench outdoors. The man on the left has grey hair and a mustache, wearing a dark blue polo shirt. The man on the right is balding with glasses, wearing a blue and white checkered button-down shirt. They are positioned in front of a dense green leafy hedge. A semi-transparent purple banner is at the bottom of the image, containing white text.

Sterk sociaal werk voor ouderen

Toekomstbestendige ouderenzorg? Tien redenen om te kiezen voor sociaal werkers!

Dat Nederland vergrijst is oud nieuws. Dat ons dat miljarden kost als we doorgaan op de huidige weg, weet u ook. Te weinig mensen weten echter dat sterk sociaal werk voor ouderen een cruciale bijdrage kan leveren aan betaalbare oplossingen voor het welzijn van ouderen, nu en in de toekomst.

Kracht en kwetsbaarheid

De diversiteit onder ouderen wordt steeds groter, die trend zet de komende jaren onverminderd door. Met grofweg aan de ene kant van het spectrum vitale en levenslustige ouderen die prima voor zichzelf kunnen zorgen, en aan de andere kant ouderen die sterk afhankelijk zijn van hulp en zorg. Daartussen zit een gebied met ouderen die ondersteuning nodig hebben op lichamelijk, psychisch of sociaal gebied. Soms voor even, soms voor langere tijd.

Sociaal werkers spelen daarbij een sleutelrol: als professional die zelf ouderen bijstaat én als coach van vrijwilligers en mantelzorgers die dat doen. Sociaal werkers geven hulp op tal van terreinen, zoals dat van sociale contacten, dagbesteding, zingeving, administratie, schuldhulpverlening en omgaan met beperkingen. Hierbij kijken ze altijd naar de mogelijkheden die ouderen zelf nog hebben. Ze koppelen kracht aan kwetsbaarheid.

Sociaal werk en het slagen van de drie transities

De rol van sociaal werkers wordt des te belangrijker nu Nederland zich opmaakt voor de participatiesamenleving. Die samenleving krijgt mede gestalte dankzij drie ingrijpende overheidsoperaties: de transitie van de jeugdzorg, de ombouw van een deel van de AWBZ naar de Wmo en de Participatiewet. Die drie samen moeten leiden tot de Transformatie: een nieuwe aanpak in het sociale domein, die resulteert in meer preventie en zelfredzaamheid van burgers en minder (dure) zorg. Sociaal werk is een cruciaal onderdeel van die aanpak. Sterker nog: de bestendige, structurele inzet van sociaal werk en het welslagen van de Transformatie zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden.

De sociaal werker: onmisbaar in het grijze domein

De participatiesamenleving stimuleert dat mensen langer thuis blijven wonen en een beroep doen op hun netwerk. Er komt een verschuiving van het 'recht op een vast aanbod voor ouderen' naar het versterken van de eigen kracht en de directe omgeving van senioren.

Echter: een kwart van de senioren hééft helemaal geen netwerk, zo blijkt uit recent onderzoek van de ANBO. Dat gegeven onderstreept het belang van sociaal werkers. Zij weten als geen ander hoe je mensen kunt activeren, ze kennen de sociale kaart en zijn gewend om samen te werken met zorgpartijen, maatschappelijke organisaties en gemeenten. Ze kennen individuele en collectieve oplossingen, en zijn creatief in het vinden van slimme combinaties daarvan. Ze zijn gewend te werken met vrijwilligers (zoeken, trainen en coachen!). Het is een vak apart, niet iets dat je er even bij doet als wijkverpleegkundige, huisarts, thuiszorgwerker of buurtconciërge.

Redenen genoeg dus om de expertise van sociaal werkers ten volle te benutten. Tien van die redenen lichten we eruit. Maar eerst een kort overzicht van belangrijke maatschappelijke ontwikkelingen waarmee het sociaal werk voor ouderen te maken heeft.

Gevraagd: Sociaal werker met ouderen als expertise

Mede vanwege de drie transitie is het welzijnswerk een nieuwe weg ingeslagen. Maatschappelijk werkers, jongerenwerkers, ouderenadviseurs, opbouwwerkers en buurtwerkers ontwikkelen zich allemaal tot sociaal werker met een breed scala aan agogische kennis en vaardigheden én specifieke kennis in een bepaald segment van het sociale domein. Ofwel: een breed-georiënteerde vakkracht met ook een bijzondere expertise. Veel van die sociaal werkers dragen bij aan het welzijn van ouderen. Niet alleen de professional met de specialisatie ouderen, maar ook degenen die juist bedreven zijn in bijvoorbeeld buurtwerk of schuldhulpverlening. Maar de sociaal werker voor ouderen is wel de verbindende schakel. Iemand die snapt hoe groot de impact is van levensloopgebeurtenissen (pensionering, ziekte, partnerverlies). Iemand met kennis over afnemende competenties van ouderen en compensatiemogelijkheden daarvoor. Iemand die weet waarop je moet letten als je het netwerk rond een oudere wilt versterken en uitbreiden. Die de mantelzorger ondersteunt. En die bovendien kan omgaan met 'moeilijkere' ouderen en hun weerstanden. Kortom: iemand die de eigen kracht en het zelfvertrouwen herstelt, in plaats van ouderen tot object van zorg te maken.

Maatschappelijke ontwikkelingen en het Sociaal werk

De kosten rijzen de pan uit (of toch niet?)

Dit was jarenlang het schrikbeeld: halverwege deze eeuw krijgt Nederland te maken met een grote groep ouderen voor wie een honderdste verjaardag niets bijzonders is. Maar waarschijnlijk ook geen feest, want zorg zou tegen die tijd onbetaalbaar zijn.

Dit jaar is die prognose bijgesteld. De zorgkosten zijn beheersbaar, stelt het CBS nu, dankzij Haagse maatregelen als de verhoging van de AOW-leeftijd, het snijden in overheidsuitgaven en hervormingen in de zorg.

Op zich is dat goed nieuws. Maar dat wil niet zeggen dat alle problemen nu zijn opgelost, integendeel. Er is nog heel wat nodig om de lopende bezuinigingen op te vangen en de transities tot een succes te maken. Daarbij spelen zeker zes maatschappelijke trends een rol:

- het aantal kwetsbare ouderen stijgt van 750.000 (2014) naar 1 miljoen (2030);
- de omstandigheden van individuele ouderen verschillen steeds meer van elkaar, vooral qua (arbeids-)participatie, vitaliteit, inkomen en kwetsbaarheid;
- ouderen wonen langer zelfstandig, met hulp vanuit hun eigen netwerk (mits ze daarover beschikken);
- nieuwe ICT-toepassingen en domotica maken dat gemakkelijker (voor wie ermee overweg kan);
- steeds meer vrijwilligers bieden de helpende hand, onder wie veel ouderen;
- er komen nieuwe burger- en marktinitiatieven voor ouderen.

Vergrijzing zet door tot 2040

Sinds 2013 neemt het aantal ouderen versneld toe. Volgens de CBS Bevolkingsprognose stijgt het aantal 65-plussers van 2,7 miljoen in 2012 naar een hoogtepunt van 4,7 miljoen in 2040. Tot 2025 stijgt vooral het aantal 65-79-jarigen sterk, na 2025 groeit ook de groep 80-plussers snel (de 'dubbele vergrijzing'). In 2040 is naar schatting 26% van de bevolking 65-plusser. Een derde van hen is zelfs ouder dan 80. Ter vergelijking: in 2012 was pas 16% ouder dan 65 (van wie 25% ouder dan 80). Overigens stijgt het aantal kwetsbare ouderen minder hard dan het totaal aantal ouderen. Dat komt vooral door de sterke toename van het aantal middelbaar en hoogopgeleide ouderen en de afname van het aantal laagopgeleide ouderen (bron: [SCP, Kwetsbare Ouderen](#), 2011). De groei van het aantal ouderen heeft trouwens ook een gunstige kant voor de participatiesamenleving: veel ouderen zijn gedreven vrijwilligers, onmisbaar voor sportclubs, buurtcentra en zangkoren. Met als gunstig neveneffect dat deze senioren zelf volop blijven participeren.

Verskillende omstandigheden

De toenemende diversiteit in de omstandigheden van ouderen vraagt meer dan ooit om maatwerk. Om een sociaal werker die bij senioren op bezoek gaat en hun situatie in kaart brengt. Die signaleert wat goed gaat en wat niet. Die hulp zoekt die aansluit bij wat iemand zelf nog kan en wat zijn netwerk kan bijdragen. Die daarvoor steeds de relevante partijen bij elkaar brengt. Die weet wat de ouderenbond doet, de kerk, de buurtvereniging, de nieuwe wijkcoöperatie. Die ziet of iemand baat heeft bij een gezondere leefstijl met meer beweging. Die eenzaamheid signaleert. Die onderzoekt of een oudere talenten heeft waar de buurt iets aan heeft. Die weet dat er om de hoek dagbesteding is waar iemand met beginnende dementie terecht kan, zodat zijn mantelzorger even kan bijkomen. En die alarm slaat als zwaardere professionele zorg onvermijdelijk is.

Meer ouderen wonen langer zelfstandig

Naar schatting gaat 30% van de intramurale zorg verdwijnen, dat zijn circa 800 locaties.

Ouderen die vroeger naar een woonvoorziening konden, blijven nu thuis wonen. Onder hen zijn mensen met beginnende dementie, maar ook mensen met dusdanige lichamelijke kwalen dat het zelfstandig wonen weliswaar niet onmogelijk is maar wel steeds lastiger wordt. Senioren dus die duidelijk extra ondersteuning nodig hebben.

Beleidsmakers gaan ervan uit dat ouderen voor die hulp vooral putten uit hun eigen netwerk.

Sociaal werkers onderzoeken samen met ouderen de mogelijkheden én grenzen daarvan.

Want 1: sommige ouderen zijn uit zichzelf niet geneigd om een beroep te doen op familie, vrienden en buren, omdat ze daardoor van hen afhankelijk worden. Anderen zijn het structurele contact met hun omgeving al grotendeels kwijt, door afnemende vaardigheden of doordat bekenden wegvallen. In beide gevallen kan de sociaal werker uitkomst brengen.

En 2: de benodigde hoeveelheid zorg stijgt meestal in de loop der jaren, terwijl ook de partner en andere hulpverleners gestaag een dagje ouder worden. Anno 2014 wordt de meeste mantelzorg verleend door mensen van 75+. Dat leidt niet zelden tot overbelasting van die mantelzorgers.

Sociaal werkers bieden steun en respijtzorg.

ICT en domotica voor slimme oplossingen

Steeds meer elektronische hulpmiddelen maken ook voor ouderen het dagelijks leven gemakkelijker.

Van boodschappen bestellen via internet tot een slimme stofzuiger, van een videoconsult tot onlinealarmering. Dankzij sociale media of 'live'-beelden kunnen telefooncirkels een extra dimensie krijgen, met extra mogelijkheden voor vroegsignalering. Ook ontstaan er in hoog tempo vraag- en aanbodsites voor burenhulp en veelsoortig vrijwilligerswerk, al of niet in samenwerking met lokaal welzijnswerk (neem de facebookende buurtsportcoach voor ouderen). Sociaalwerkers kunnen in samenwerking met onderlegde vrijwilligers ouderen over de digitale drempel helpen.

Steeds meer vrijwilligers nodig

De participatiesamenleving vraagt om steeds meer vrijwilligers. Het sociaal werk heeft er al jarenlang ervaring mee. Werken met vrijwilligers is veel meer dan taken overdragen en uitbesteden. Niet-professionals duurzaam effectief inzetten vereist vakkundige coördinatie, opleiding en coaching, en het kennen van de grenzen van het werken met vrijwilligers. Onderzoekers erkennen die grenzen. 'Ons onderzoek laat zien dat taken echt overlaten aan vrijwilligers alleen mogelijk is wanneer er voldoende ervaren en ter zake kundige vrijwilligers beschikbaar zijn, die persoonlijk redelijk stabiel en gezond zijn, en een sterke buurtbinding en veel tijd hebben. Bovendien moet er altijd een professional op afroep beschikbaar zijn.' Dat is de heldere conclusie van de Universiteit van Amsterdam in hun onderzoek 'Kunnen we dat (niet) aan vrijwilligers overlaten?'.

Aantal vrijwilligers

In 2012 verrichtte 50% van de Nederlanders vrijwilligerswerk (en dat percentage stijgt nog steeds). Ze besteedden er gemiddeld vijf uur per week aan (bron: CBS). Welzijnsorganisaties weten hen steeds beter aan zich te binden. Vaak zijn er per sociaal werker tientallen vrijwilligers actief (soms wel 60). Vrijwilligers floreren in een georganiseerd verband dat zorgt voor structuur, opleiding en continuïteit.

Aantal mantelzorgers

In Nederland waren in 2012 ongeveer 2 miljoen mensen actief als mantelzorger. Sterker nog: in Nederland wordt 80% van de zorg aan huis geleverd door mantelzorgers en vrijwilligers (Bron: Mezzo). De groep 50-54-jarigen is het best vertegenwoordigd. Opmerkelijk is wel dat tussen 2001 en 2008 het aandeel ouderen (65-plussers) onder de mantelzorgers die intensief en/of langdurig hulp geven al was gegroeid van 13 naar 20% (Oudijk et al., 2010).

Mantelzorgers leveren financieel fors in, blijkt uit recent onderzoek van het Nibud in opdracht van Mezzo. Mensen met een modaal inkomen gaan er maar liefst 1100 euro per maand op achteruit.

Nieuwe burger- en marktinitiatieven voor ouderen

Een laatste opmerkelijke trend is de snelle opkomst van burgerinitiatieven. Met als resultaat een bont palet van zorgcoöperaties, dorpscoöperaties, stadsdorpen, woongemeenschappen, buurtbedrijven en wijkondernemingen.

Aedes-Actiz stelde een illustratieve Top tien samen. Wat de meeste initiatieven gemeen hebben is dat burgers het heft in handen nemen: omdat ze ontevreden zijn over de kwaliteit van de bestaande zorgvoorzieningen of omdat overheid en professionals zich terugtrekken. Welzijn krijgt er dus een scala aan mogelijke samenwerkingspartners bij. Het sociaal werk kan zorgen voor verbinding, expertise en continuïteit.

Naast die kleinschalige, lokale nieuwe spelers dienen zich grote landelijke partijen aan. Zo zijn er soms branchevreemde, omzetgerichte ondernemingen die hun activiteiten uitbreiden of verleggen naar het sociale domein en het sociaal werk voor ouderen. Op zich geen slechte ontwikkeling, maar een gevaar kan zijn dat deze partijen concurrenten worden van bloeiende lokale diensten vanuit het sociaal werk. Een leverancier die bijvoorbeeld iedere maandag zeven diepvriesmaaltijden aflevert bij een oudere kan op prijs concurreren met een bestaande dienst waarbij vrijwilligers niet alleen een maaltijd bezorgen, maar ook een praatje maken en een oogje in het zeil houden. Het laatste heeft echter sociale meerwaarde: vroegsignalering en preventie.

Tien Redenen om voor Sociaal werkers te kiezen in een toekomstbestendige ouderenzorg

1. Sociaal werkers zijn een zorg minder.
2. Sociaal werkers doen meer voor minder geld.
3. Sociaal werkers benutten de kracht van vrijwilligers.
4. Sociaal werkers versterken de vitaliteit van senioren.
5. Sociaal werkers zijn vakmensen.
6. Sociaal werkers vergroten de zelfredzaamheid van de buurt.
7. Sociaal werkers hebben lef en weten van aanpakken.
8. Sociaal werkers zijn meesters in het verbinden.
9. Sociaal werkers verrijken sociale wijkteams.
10. Sociaal werkers besparen de gemeenschap miljoenen.

1.

Sociaal werkers zijn een zorg minder.

Welzijnswerk voorkomt zorg. Een van de succesvolste voorbeelden daarvan is 'Welzijn op recept'. De crux: activering in plaats van (of in combinatie met) pillen. Begonnen als pilot in Nieuwegein maakt de aanpak intussen landelijk furore. Ook voor ouderen is dat goed nieuws. Veel van hen zijn immers grootverbruikers van medicijnen. Zeker voor ouderen die eenzaamheid of depressieve gevoelens vertalen in lichamelijke klachten kan Welzijn op recept een uitkomst zijn.

'Sociaal werkers spelen een veelzijdige rol in toekomstgeschikte ouderenzorg. Ze werken aan collectieve én individuele oplossingen, met cliënten en hun omgeving. Ze bieden dagbesteding, praktische hulp, psychosociale begeleiding, training, activering en voorlichting. Ze helpen ouderen hun vergeten vaardigheden te herontdekken, gaan niet mee in passiviteit maar verleiden hen tot het maken van nieuwe vrienden, meedoen aan activiteiten of vrijwilligerswerk in de wijk. Sociaal werkers prikkelen de nieuwsgierigheid van senioren en vergroten hun actieradius. Ze doen dat niet directief maar subtiel, terwijl ze het tempo van de maatschappij vertalen naar het tempo van de oudere. Dat laatste is zo belangrijk...'
(Frank van Rooij, directeur-bestuurder van Radius in Leiden)

2.

Sociaal werkers doen meer voor minder geld.

Investeren in sociaal werk is investeren in preventie, in individuele en collectieve oplossingen. Sociaal werkers zoeken daarbij aansluiting bij voorzieningen en accommodaties die al voorhanden zijn in de wijk. Dat is immers goedkoper en efficiënter dan dure nieuwbouw die maar gedeeltelijk wordt benut.

Bovendien werken sociaal werkers samen met honderden vrijwilligers. Daarmee verveelvoudigt de feitelijke inzet aan menskracht.

En nog iets: sociaal werkers ondersteunen niet alleen oudere cliënten maar ook hun mantelzorgers. Dat zijn er nogal wat, want vrijwel iedere Nederlander verleent vroeg of laat mantelzorg. Sociaal werkers geven hen informatie, advies, persoonlijke begeleiding en emotionele steun. Zo nodig zorgen ze dat regeltaken (tijdelijk) worden overgenomen of dat er respijtzorg komt. De kosten? Een gemiddelde Nederlandse gemeente besteedt per jaar per klant ongeveer € 250 aan welzijn voor ouderen. Eén dag verpleeghuishulp kost ongeveer even veel...

'De knowhow en de inzet van de ouderenadviseur, met zijn brede blik op de verschillende levensdomeinen, hebben grote toegevoegde waarde voor zorgverleners. Het matigt onze natuurlijke 'zorgreflex', leert ons meer te denken in 'versterking van de eigen kracht' en levert zodoende de burger ook echt meer kwaliteit van leven op.'

(Jan Roffelsen, huisarts te Megen)

3.

Sociaal werkers benutten de kracht van vrijwilligers.

Sociaal werkers stimuleren, ondersteunen en borgen de inzet van vrijwilligers in de ouderenzorg. De sociaal werker is vaak degene die samen met de vrijwilliger bepaalt wat een passende functie is en vervolgens zorgt voor een goede match.

Maar zoals gezegd: goede begeleiding van vrijwilligers is doorslaggevend voor succes. Zeker als ze worden ingezet bij ouderen die kwetsbaar en afhankelijk zijn. Dat kan leiden tot stress bij de vrijwilliger, vooral als die het gevoel heeft er alleen voor te staan. Een sociaal werker die als coach ondersteuning biedt, medeverantwoordelijkheid draagt en eventueel ingrijpt, zorgt voor continuïteit in de hulp én maakt dat de vrijwilliger plezier houdt in zijn werk. Sowieso komen de meeste vrijwilligers beter tot hun recht in georganiseerd verband.

Zwolle: vrijwilligers runnen Buurtkamers voor kwetsbare 75-plussers

WijZ heeft in Zwolle vier Buurtkamers opgezet. Die verschillen wezenlijk van de AWBZ-dagverzorging, omdat er een beroep gedaan wordt op vrijwilligers en mantelzorgers. Puntsgewijs:

- kleinschalig en in de wijk;
- het aanbod in de Buurtkamer is vraaggestuurd;
- gestoeld op de eigen kracht van de buurt, dankzij de inzet van oudere vrijwilligers uit de buurt. Zij kennen mogelijk geïsoleerde mensen in hun directe omgeving en kunnen hen benaderen;
- lees verder >

- vervolg >
- een collectieve voorziening die wijkgericht is georganiseerd;
- geen indicaties, geen handelingsprotocollen en certificering, maar een informele setting;
- deelnemers worden uitgedaagd om zelf iets te betekenen;
- bereikbaar en toegankelijk voor alle (doel)groepen;
- vrijwillige inzet met professionele ondersteuning.

4.

Sociaal werkers versterken de vitaliteit van senioren.

Hoe actiever, hoe vitaler, blijkt uit onderzoek. Daarbij gaat het niet alleen om louter bewegen, maar ook om actief blijven in bredere zin. Dat verhoogt de kwaliteit van leven én het verlengt de levensduur. Voor 55-plussers die niet actief zijn als vrijwilliger is de kans dat ze in een bepaalde periode overlijden ruim twee maal zo groot als voor 55-plussers die dat wel doen: 45% tegenover 20% (René Bekkers, VU, 2010). Actief zijn bevordert het gevoel dat iemand controle heeft over zijn leven, wat een gunstig psychologisch effect heeft op de gezondheid.

Lichamelijk bewegen leidt tot sociaal bewegen

Ouderen Actief in de Wijk brengt mensen in Helmond op wijkniveau bijeen. De basis: samen bewegen, op een manier dat alle ouderen mee kunnen doen. De oefeningen en adviezen gaan over lichamelijke fitheid, maar ook over geestelijk en sociaal welbevinden. De ervaringen zijn hoopgevend: mensen bloeien op en worden vaak zelf actief in de wijk. Sociaal werker Jos Vermeulen van de LEVgroep: 'Eerst kregen de groepen veel begeleiding vanuit het sociaal werk. Nu doen de deelnemers steeds meer zélf. Ze ondersteunen elkaar bij ziekte, eenzaamheid en hulpvragen op allerlei levensgebieden. Enerzijds benutten we dus de 'zilveren kracht' van de deelnemers, maar we zetten ook vrijwilligers in en jongeren die bij ons een stage doen. Dat brengt generaties dichter bij elkaar en levert onverwachte verbindingen op.'

5.

Sociaal werkers zijn vakmensen.

Dankzij hun onderscheidende expertise weten sociaal werkers voor ouderen de juiste snaar te treffen, de eigen mogelijkheden te versterken en zo nodig de juiste hulptroepen in te schakelen. Ze kunnen aansluiten bij de belevingswereld van senioren die ervaren dat met het klimmen der jaren bepaalde vaardigheden afnemen. Ze begrijpen wat het is om daarmee te moeten leren leven. Dat wordt op prijs gesteld, door klanten en door andere professionals.

'De hulpverlener heeft mij bijzonder goed geholpen om mijn financiële situatie in kaart te brengen. Behulpzaam zonder veroordeling. Ik ben haar zeer dankbaar.'
'Jullie mensen komen bij mij thuis. Daaroever ben ik zeer tevreden. Hoop dat ze er altijd voor me zijn, ondanks al die bezuinigingen.' (cliënten van PuurZuid, Amsterdam)

'De sociaal werker in de ouderenzorg is bij uitstek degene met de expertise om ondersteuning te bieden aan het individu én het sociale netwerk. Dan gaat het niet alleen om de professionele autonomie als sociaal werker maar ook om de samenwerking met andere professionals en het kunnen omgaan met veranderingen in het sociale domein. Dit creatieve proces vraagt om het zichtbaar maken van effecten, leren van ervaringen en die delen met alle belanghebbenden.' (Suzan van der Pas, lector Sociale Innovatie en Ondernemerschap en John Verhoef, lector Eigen Regie, Hogeschool Leiden).

6.

Sociaal werkers vergroten de zelfredzaamheid van de buurt.

Dankzij hun agogische kennis kunnen sociaal werkers voor ouderen groepsprocessen op gang brengen en bijsturen. Dat is nodig voor duurzame netwerken rond ouderen.

Hoe match je vraag en aanbod van kleine diensten als boodschappen doen, fietsreparatie, belastingformulieren invullen? De gemeente Den Haag koos voor de Burenhulpcentrale, in alle wijken. De organisatie is in handen van de Haagse welzijnsorganisaties, die zo bijdragen aan de zelfredzaamheid van de buurt. 'De Burenhulpcentrale brengt mensen letterlijk met elkaar in contact,' aldus wethouder Karsten Klein.

Professionele begeleiding van vrijwilligers bij dergelijke diensten is van levensbelang, stelt bijzonder hoogleraar vrijwilligerswerk Lucas Meijs, sprekend over het soortgelijke initiatief BUUV (Haarlem). 'Cruciaal is de combinatie van digitaal platform en een menselijke component: de sociaal makelaars. Het gaat fout als mensen denken dat alle heil van de technologie komt. Je hebt een "warme" website nodig, waar mensen achter zitten die je kunt bellen of opzoeken in een kantoortje. Mensen die actief zijn in de wijk. Zonder die persoonlijke component werkt het niet.' (Binnenlands Bestuur)

7.

Sociaal werkers hebben lef en weten van aanpakken.

Sociaal werkers gaan eropaf, ze weten wat hun verantwoordelijkheid is en nemen die. Ze zijn creatief in het bedenken van oplossingen, samen met ouderen en hun netwerk.

Na een signaal van een vrijwilliger van de maaltijdservice besluit de ouderenadviseur poolshoogte te nemen. Het blijkt te gaan om een gezin waarin de spanningen toenemen door een beginnende dementie bij vader, door overbelaste mantelzorgers, een moeder die klem zit en een eigenzinnige zoon die kampt met psychiatrische stoornissen. De ouderenadviseur gaat het gesprek aan en weet stugge weerstand te doorbreken. Door confrontatie en reflectie verbeteren de onderlinge verhoudingen aanzienlijk. Het lucht iedereen op; er is weer perspectief ondanks alle problemen. Vader pakt na jaren zijn instrument weer op en gaat samen met zijn zoon musiceren. (ouderenwerk RIGOM, Oss)

Sociaal werkers kunnen als geen ander relevante partijen bij elkaar brengen. Neem de tien Welkomboerderijen in Zeeuws-Vlaanderen, waar ook ouderen terecht kunnen voor dagopvang. De lokale welzijnsinstelling koppelt met succes boerderij-eigenaren aan zorg- en welzijnspartijen.

Wees welkom op de boerderij

De succesfactor: bij een boeregezin thuis nieuwe sociale contacten opdoen en werken aan praktische en sociale vaardigheden. Allerlei mensen zijn welkom: dementerende ouderen, verstandelijk gehandicapten, inburgeraars, voormalig daklozen... Nellie Rijk (Aan Z): 'Op voorhand sluiten we geen doelgroepen uit: het gaat vooral om een goede match tussen mensen.'

Het succes van de tien Welkomboerderijen is uitgebouwd naar een Theetuin. De betreffende ondernemer was in eerste instantie verrast dat de Theetuin zo veel kon betekenen in de dagbesteding van mensen. En ook hier pakt de diversiteit binnen de groep vaak goed uit. Nellie Rijk: 'Een voorbeeld? In de Theetuin kwam een jongetje uit Eritrea dat nog geen Nederlands sprak. Dat deed een mevrouw met dementie denken aan de oorlogsjaren, toen zij Poolse soldaten in huis had. Ze wilde daar graag nog eens bijilstaan en bloemen leggen op de Poolse begraafplaats. Andere Theetuincliënten hielpen haar om bloemen te plukken. Zo werd het iets van iedereen samen.' (Aan Z, Terneuzen en Assenede)

**Meesters
in verbinden**

9.

Sociaal werkers verrijken sociale wijkteams.

Sociaal werkers voor ouderen voeden het wijkteam met hun specifieke kennis en deskundigheid. Ze voelen aan wat er in de wijk gebeurt en kunnen in een vroeg stadium signaleren wat er niet goed gaat, ook achter de voordeur. Ze zorgen zo nodig dat er snel en adequaat wordt ingegrepen. Ze kennen de buurtvoorzieningen en sleutelfiguren, zodat zorg- en ondersteuningsvragen van ouderen (en hun mantelzorgers) in samenhang worden opgepakt: collectief waar dat kan en individueel waar dat nodig is. Ouderenadviseurs nemen vaak al deel aan multidisciplinair overleg met huisartsen in de wijken.

'Als ouderenadviseur heb je veel parate kennis. Je weet de weg en hebt een goed *fingerspitzengefühl* voor de omgang met ouderen. Daarmee voeg je echt iets toe aan de expertise van de andere sociale professionals in je team. Andersom werkt het ook en zo krijg je samen meer zicht op de wijk als geheel. En bijvoorbeeld ook op mooie initiatieven van bewoners, zoals Eat & Meet voor mensen met een kleine beurs, onder wie ouderen.' (Fem Groen, ouderenadviseur bij Swon het seniorennetwerk, Nijmegen)

10.

Sociaal werkers besparen de gemeenschap miljoenen.

Signaleren is een belangrijke functie van sociaal werkers. Signaleren is het begin van preventie en het voorkómen van toenemende zorgvragen. Samen met gemeenten zoeken sociaal werkers naar alternatieven om vroegtijdig een vermijdbaar beroep op zorg te voorkomen. Maar wie blijft denken vanuit zorg, krijgt zorgantwoorden, zo blijkt uit recente ervaringen in het veld. Wil je werkelijk een omslag maken, dan moet je een innovatieve bril opzetten. Pas dan is het mogelijk de zorgkosten te reduceren. Aandachtspunt is nog wel dat de kostenbesparing doorgaans terechtkomt bij de zorgverzekeraar. Het zou mooi zijn als dat leidt tot extra investeringen in preventieve activiteiten op het snijvlak van zorg en welzijn.

SamenOud in Groningen

Waar? Stadskanaal, Veendam en Pekela.

Wie? Tinten Welzijnsgroep, Zorggroep Meander, gemeenten, huisartsen en Universitair Medisch Centrum Groningen.

Wat? Ouderenzorg Teams onder leiding van een huisarts, met een ouderenadviseur, een wijkverpleegkundige en een specialist ouderengeneeskunde.

Waarom? Vooral 75-plussers krijgen complexe zorgbehoeften. Het huidige zorgaanbod is vooral reactief en gericht op het oplossen van acute gezondheidsproblemen.

De oplossing? Het Ouderenzorg Team (OT) verleent en coördineert zorg en begeleiding aan alle 75-plussers in de deelnemende huisartsenpraktijken. Door SamenOud dalen vooral de kosten van zorgverzekeraars en AWBZ. Naar schatting scheelt dat per oudere per jaar gemiddeld 274 euro. Die besparing ontstaat door intramurale zorg te vervangen door thuiszorg, door extra inzet van mantelzorgers en door het verminderen van onnodige zorg en behandeling.
(bron: Factsheet Businesscase [SamenOud](#)).

Foto's: Wilbert van Woensel
Tekst: Chris Bos
Vormgeving: De Smaakmakers Communicatie
Uitgave: oktober 2014

De foto's in deze publicatie zijn bedoeld als illustratie.
De afgebeelde personen hebben geen directe relatie met het
onderwerp.

De MOgroep is de brancheorganisatie
voor Welzijn & Maatschappelijke Dienstverlening

MOgroep
Maliëbaan 71H
3581 CG Utrecht
tel. 030 – 721 0 721
info@mogroep.nl
www.mogroep.nl